

Zaak C-288/23 [El Baheer]¹

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

3 mei 2023

Verwijzende rechter:

Verwaltungsgericht Stuttgart (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

2 mei 2023

Verzoekende partij:

HE

Verwerende partij:

Bundesrepublik Deutschland

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Vordering tot toekenning van de vluchtelingenstatus, subsidiair tot toekenning van de subsidiairebeschermingsstatus, meer subsidiair tot vaststelling van een nationaal verbod op verwijdering.

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Uitlegging van artikel 3, lid 1, tweede volzin, van verordening nr. 604/2013, artikel 4, lid 1, tweede volzin, artikel 13 van richtlijn 2011/95, artikel 10, leden 2 en 3, en artikel 33, leden 1 en 2, onder a), van richtlijn 2013/32 en artikel 6, lid 2, van richtlijn 2008/115; rechtsgrondslag: artikel 267 VWEU.

¹ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

Prejudiciële vragen

1. Moeten artikel 3, lid 1, tweede volzin, van verordening nr. 604/2013, artikel 4, lid 1, tweede volzin, en artikel 13 van richtlijn 2011/95 alsook artikel 10, leden 2 en 3, en artikel 33, lid 1 en lid 2, onder a), van richtlijn 2013/32, in een geval dat een lidstaat geen gebruik mag maken van de door artikel 33, lid 2, onder a), van richtlijn 2013/32 geboden mogelijkheid om een verzoek om internationale bescherming met het oog op de toekenning van de vluchtelingenstatus in een andere lidstaat niet-ontvankelijk te verklaren omdat de levensomstandigheden in die lidstaat de verzoeker aan een ernstig risico op onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van artikel 4 van het Handvest zouden blootstellen, aldus worden uitgelegd dat het feit dat de vluchtelingenstatus reeds is toegekend, de lidstaat belet om het bij hem ingediende verzoek om internationale bescherming in behandeling te nemen zonder dat de uitkomst reeds op voorhand vaststaat, en hem ertoe verplicht om de verzoeker de vluchtelingenstatus toe te kennen zonder de materiële voorwaarden voor deze bescherming te onderzoeken?

2. Indien de eerste vraag aldus wordt beantwoord dat het feit dat de vluchtelingenstatus reeds in een andere lidstaat is toegekend, geen bindende werking jegens de lidstaat heeft en de lidstaat het bij hem ingediende verzoek om internationale bescherming in behandeling dient te nemen zonder dat de uitkomst reeds op voorhand vaststaat:

Verzetten omstandigheden in de erkennende lidstaat die de verzoeker zouden blootstellen aan een onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van artikel 4 van het Handvest zich ertegen dat de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 kan worden opgedragen zich onmiddellijk naar het grondgebied van die erkennende lidstaat te begeven, met als gevolg dat die lidstaat zonder voorafgaande verplichting uit hoofde van artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115, een terugkeerbesluit naar het land van herkomst van de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van die richtlijn, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, kan uitvaardigen?

Moeten de omstandigheden in de erkennende lidstaat afzonderlijk in aanmerking worden genomen, dat wil zeggen moeten de criteria worden toegepast zoals bij een beslissing op grond van artikel 33, lid 2, onder a), van richtlijn 2013/32, of mag er rekening mee worden gehouden dat de verzoeker na het onderzoek door de lidstaat zonder dat de uitkomst reeds op voorhand vaststaat, in die lidstaat geen beschermingsstatus wordt toegekend en hij bijgevolg de keuze heeft om terug te keren naar de andere lidstaat die hem de vluchtelingenstatus heeft toegekend of naar zijn land van herkomst?

3. Indien de tweede vraag aldus wordt beantwoord dat de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 kan worden opgedragen zich onmiddellijk naar het grondgebied van de erkennende lidstaat te begeven:

Kunnen de verplichting voor de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 om zich onmiddellijk naar het grondgebied van de erkennende lidstaat te begeven en het terugkeerbesluit naar het land van herkomst van de verzoeker bedoeld in artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, in een en hetzelfde administratieve besluit worden opgenomen?

4. Indien de tweede vraag aldus wordt beantwoord dat de verzoeker niet krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 kan worden opgedragen zich onmiddellijk naar het grondgebied van de erkennende lidstaat te begeven:

Verzet het beginsel van non-refoulement (artikel 18, artikel 19, lid 2, van het Handvest, artikel 5 van richtlijn 2008/115, artikel 21, lid 1, van richtlijn 2011/95) zich tegen een terugkeerbesluit naar het land van herkomst van de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, indien de verzoeker in een andere lidstaat de vluchtelingenstatus is toegekend, maar de lidstaat waar hij thans verblijft en een asielerzoek heeft ingediend bij een onderzoek zonder dat de uitkomst reeds op voorhand vaststaat, tot de conclusie komt dat aan de verzoeker geen beschermingsstatus kan worden verleend?

5. Indien de vierde vraag aldus wordt beantwoord dat het beginsel van non-refoulement zich tegen een terugkeerbesluit verzet:

Moet reeds bij de vaststelling van het terugkeerbesluit krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, worden onderzocht of het beginsel van non-refoulement (artikel 18, artikel 19, lid 2, van het Handvest, artikel 5 van richtlijn 2008/115, artikel 21, lid 1, van richtlijn 2011/95) van toepassing is, met als gevolg dat er geen terugkeerbesluit kan worden uitgevaardigd, of moet noodzakelijkerwijs een terugkeerbesluit krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, worden uitgevaardigd en moet de verwijdering vervolgens op grond van artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2008/115 worden uitgesteld?

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (hierna: „Handvest”), artikelen 4 en 18, en artikel 19, lid 2

Verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (hierna: „verordening nr. 604/2013”), artikel 3

Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven (hierna: „richtlijn 2008/115”), artikel 5, artikel 6, lid 2, artikel 9, lid 1

Richtlijn 2011/95/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming (hierna: „richtlijn 2011/95”), artikelen 4, 13, 21

Richtlijn 2013/32/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (hierna: „richtlijn 2013/32”), artikel 10, artikel 33, lid 2

Aangevoerde nationale bepalingen

Grundgesetz (grondwet; hierna: „GG”), artikel 16a

Asylgesetz (asielwet; hierna: „AsylG”): § 1 („Werkingsfeer”), lid 1, punt 2, § 3 („Toekenning van de vluchtelingenstatus”), leden 1, 3 en 4, § 4 („Subsidiaire bescherming”), lid 1, § 29 („Niet-ontvankelijke verzoeken”), lid 1, punt 2, § 34 („Dreiging met verwijdering”), lid 1, eerste volzin

Aufenthaltsgesetz (wet betreffende het verblijf; hierna: „AufenthG”): § 50 („Vertrekplicht”), lid 3, § 59 („Dreiging met verwijdering”), lid 1, eerste volzin, § 60 („Verbod op verwijdering”), leden 1, 5 en 7, § 60a [„Tijdelijke opschorting van de verwijdering (gedoogbeschikking)”], lid 2, eerste volzin

Korte weergave van de feiten en van de procedure

- 1 Verzoeker, wiens verzoek door het Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (federale dienst voor migratie en vluchtelingen; hierna: „BAMF”) in zijn geheel is afgewezen, vordert toekenning van de vluchtelingenstatus, subsidiair toekenning van de subsidiairebeschermingsstatus, meer subsidiair vaststelling van een nationaal verbod op verwijdering.
- 2 Verzoeker is geboren in 1996 en een staatloze Palestijn. Op 12 augustus 2020 is hem in Griekenland de vluchtelingenstatus toegekend. Hij heeft een Griekse verblijfsvergunning als vluchteling die geldig is tot en met 11 augustus 2023. Hij kan niet naar Griekenland terugkeren omdat hij daar volgens de interne vaststelling van het BAMF een ernstig gevaar zou lopen om te worden onderworpen aan onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest.

- 3 Bij besluit van 30 november 2022 heeft het BAMF de vluchtelingenstatus niet toegekend, het verzoek om toekenning van asiel afgewezen, de subsidiairebeschermingsstatus niet toegekend en vastgesteld dat er geen sprake is van een verbod op verwijdering in de zin van § 60, leden 5 en 7, eerste volzin, AufenthG. Het BAMF heeft verzoeker opgedragen om de Bondsrepubliek Duitsland binnen 30 dagen na de kennisgeving van het besluit te verlaten, waarbij de termijn voor het vertrek in geval van het instellen van een beroep 30 dagen na de beëindiging van de asielprocedure, waartegen geen beroep openstaat, eindigt. Bij niet-naleving van de vertrektermijn dreigde hij te worden uitgezet naar de autonome Palestijnse gebieden, de Gazastrook of een andere staat waartoe hij toegang heeft of die verplicht is hem terug te nemen.
- 4 Met het beroep van 22 december 2022 tegen dit besluit vordert verzoeker dat verweerder wordt verplicht om hem de vluchtelingenstatus te verlenen omdat verweerder gebonden is aan de reeds in Griekenland toegekende vluchtelingenstatus. Subsidiair vordert hij dat verweerder wordt verplicht om de subsidiaire beschermingsstatus toe te kennen, meer subsidiair dat een nationaal verbod op verwijdering in de zin van § 60, leden 5 en 7, eerste volzin, AufenthG wordt vastgesteld.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzingsbeslissing

- 5 De uitkomst van het bij de verwijzende rechter aanhangige geding hangt af van de beantwoording van de prejudiciële vragen.

Eerste prejudiciële vraag

- 6 De eerste prejudiciële vraag betreft de uitlegging van artikel 3, lid 1, tweede volzin, van verordening nr. 604/2013, artikel 4, lid 1, tweede volzin, artikel 13 van richtlijn 2011/95, artikel 10, leden 2 en 3, en artikel 33, leden 1 en 2, onder a), van richtlijn 2013/32. De verwijzende rechter wijst erop dat over deze vraag reeds een procedure bij het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) aanhangig is (zaak C-753/22). Voor de motivering van de eerste prejudiciële vraag verwijst hij in zijn overwegingen ten aanzien van die vraag volledig naar de motivering van de verwijzingsbeslissing van het Bundesverwaltungsgericht (hoogste federale bestuursrechter, Duitsland) in zaak C-753/22.

Tweede tot en met vijfde prejudiciële vraag

- 7 Met de tweede tot en met vijfde prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechter meer duidelijkheid over het terugkeerbesluit te verkrijgen voor het geval dat het Hof de eerste prejudiciële vraag aldus beantwoordt dat het feit dat de vluchtelingenstatus reeds in een andere lidstaat is toegekend, geen bindende werking jegens de lidstaat heeft en de lidstaat het bij hem ingediende verzoek om internationale bescherming in behandeling moet nemen zonder dat de uitkomst reeds op voorhand vaststaat.

- 8 Volgens het besluit van het BAMF heeft verzoeker niet alleen geen recht op toekenning van de vluchtelingenstatus, maar ook niet op erkenning als vluchteling, op toekenning van de subsidiairebeschermingsstatus of op vaststelling van een nationaal verbod op verwijdering.
- 9 Verzoeker heeft evenmin recht op subsidiaire bescherming, omdat hij volgens zijn verklaring bij het BAMF niet wordt bedreigd met de doodstraf of executie, foltering of onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. Er bestaat ook geen ernstige en individuele bedreiging van zijn leven of zijn persoon als gevolg van willekeurig geweld in het kader van een internationaal of binnenlands gewapend conflict.
- 10 Verzoeker heeft evenmin recht op vaststelling van een verbod op verwijdering volgens § 60, leden 5 of 7, eerste volzin, AufenthG om humanitaire redenen. De verwijzende rechter gaat ervan uit dat verzoeker, ondanks de in het algemeen slechte levensomstandigheden in de Gazastrook, bij zijn terugkeer in staat zal zijn om het bestaansminimum te bereiken.
- 11 Aangezien verzoeker dus geen recht heeft op een beschermingsstatus en niet over een andere verblijfstitel beschikt, moet volgens § 34 AsylG, gelezen in samenhang met § 59, lid 1, eerste volzin, AufenthG, een dreiging met de verwijdering worden uitgevaardigd, waarbij een passende termijn moet worden gekozen. Dit komt overeen met een terugkeerbesluit als omschreven in artikel 3, punt 4, van richtlijn 2008/115.
- 12 Het BAMF heeft verzoeker echter niet krachtens § 50, lid 3, tweede volzin, AufenthG (waarbij artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 wordt omgezet) opgedragen zich onmiddellijk naar Griekenland te begeven. Met betrekking tot de rechtmatigheid van de dreiging met de verwijdering naar het land van herkomst van verzoeker rijst daarom de vraag of het noodzakelijk was geweest om hem eerst op te dragen naar Griekenland terug te keren.
- 13 In verband met dit naar nationaal recht uit te vaardigen terugkeerbesluit rijzen de tweede tot en met vijfde prejudiciële vraag over de verenigbaarheid van een terugkeerbesluit naar het land van herkomst van de verzoeker met de vereisten van artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 en artikel 6, lid 2, tweede volzin, van die richtlijn, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, alsmede met het beginsel van non-refoulement.

Tweede prejudiciële vraag

- 14 Met zijn tweede prejudiciële vraag wenst de verwijzende rechter te vernemen of de verzoeker vóór de vaststelling van het terugkeerbesluit krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 moet worden opgedragen zich onmiddellijk naar het grondgebied van de andere lidstaat te begeven die hem de vluchtelingenstatus heeft toegekend, dan wel of dit achterwege kan blijven indien er in de erkennende lidstaat sprake is van omstandigheden die de verzoeker

zouden blootstellen aan een onmenselijke of vernederende behandeling in de zin van artikel 4 van het Handvest, zoals in casu.

- 15 Artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 bepaalt dat geen terugkeerbesluit tegen een onderdaan van een derde land moet worden uitgevaardigd die illegaal op een grondgebied verblijft en in het bezit is van een door een andere lidstaat afgegeven verblijfsvergunning. In dergelijke gevallen moet de onderdaan van een derde land eerst worden opgedragen om onmiddellijk terug te keren naar de lidstaat waarvoor hij in het bezit is van een verblijfsvergunning. Alleen als de betrokkene niet aan dit bevel voldoet of als er gevaar is voor de openbare orde of de nationale veiligheid, wordt een terugkeerbesluit uitgevaardigd [zie punt 5.4 van de aanbevelingen (EU) 2017/2338 van de Commissie van 16 november 2017 tot vaststelling van een gemeenschappelijk „terugkeerhandboek” voor het gebruik door de bevoegde autoriteiten van de lidstaten bij de uitvoering van terugkeergelateerde taken].
- 16 Voor zover de verwijzende rechter kan zien, is het om redenen van openbare orde of nationale veiligheid vereiste onmiddellijke vertrek van de onderdaan van een derde land (artikel 6, lid 2, tweede volzin, tweede geval, van richtlijn 2008/115) de enige uitzondering waarin deze richtlijn voorziet op het vereiste van artikel 6, lid 2, eerste volzin, om de onderdaan van een derde land op te dragen zich onmiddellijk naar het grondgebied van de lidstaat te begeven die hem de vluchtelingenstatus heeft toegekend.
- 17 In casu rijst echter de vraag of er niet nog een andere uitzondering moet zijn op de verplichting om zich naar het grondgebied van de andere lidstaat te begeven. In een situatie als de onderhavige, waarin geen beslissing op grond van artikel 33, lid 2, onder a), van richtlijn 2013/32 kan worden genomen omdat de omstandigheden in de lidstaat die de vluchtelingenstatus heeft toegekend en waar de verzoeker zou worden blootgesteld aan onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest, zich daartegen verzetten, zou het tegenstrijdig zijn om de verzoeker eerst op te dragen zich naar die lidstaat te begeven (zie bijvoorbeeld het arrest van 19 maart 2019, Ibrahim e.a., C-297/17, C-318/17, C-319/17 en C-438/17, EU:C:2019:219, over de vraag op basis van welke criteria moet worden bepaald of er sprake is van omstandigheden die de verzoeker zouden blootstellen aan onmenselijke of vernederende behandelingen).
- 18 Dit zou anders zijn indien bij de beoordeling niet alleen afzonderlijk rekening dient te worden gehouden met de omstandigheden in de erkennende lidstaat (in casu: Griekenland), maar ook met het feit dat de verzoeker na het onderzoek door de lidstaat (in casu: Duitsland) zonder dat de uitkomst reeds op voorhand vaststaat, geen beschermingsstatus is toegekend. Want indien de lidstaat niet gebonden is aan de toekenning van de vluchtelingenstatus door de andere lidstaat (waarop de eerste prejudiciële vraag betrekking heeft) en bij zijn eigen onderzoek van het asielverzoek van de verzoeker tot de conclusie komt dat er geen reden is waarom de verzoeker niet naar zijn land van herkomst kan terugkeren, zou de

verzoeker de keuze hebben om terug te keren naar de andere lidstaat die hem de vluchtelingenstatus heeft toegekend of naar zijn land van herkomst.

Derde prejudiciële vraag

- 19 Indien de tweede prejudiciële vraag aldus wordt beantwoord dat de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 kan worden opgedragen om zich onmiddellijk naar het grondgebied van de erkennende lidstaat te begeven, rijst de vraag of de verplichting volgens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 en het terugkeerbesluit bedoeld in artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, in een en hetzelfde administratieve besluit kunnen worden opgenomen, dan wel of deze besluiten op afzonderlijke tijdstippen moeten worden genomen (derde prejudiciële vraag).
- 20 Deze vraag moet worden beantwoord omdat uit § 50, lid 3, tweede volzin, AufenthG (waarbij artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 in nationaal recht wordt omgezet) volgens de verwijzende rechter niet duidelijk blijkt of er een tussenpoos tussen het bevel om zich naar het grondgebied van de andere lidstaat te begeven en de dreiging met de verwijdering naar het land van herkomst moet zitten.
- 21 De hypothese dat er een tussenpoos tussen de betrokken besluiten moet zitten wordt ondersteund door de uiteenzettingen in punt 5.4 van de aanbevelingen (EU) 2017/2338 van de Commissie van 16 november 2017 tot vaststelling van een gemeenschappelijk „terugkeerhandboek” voor het gebruik door de bevoegde autoriteiten van de lidstaten bij de uitvoering van terugkeergelateerde taken.

Vierde prejudiciële vraag

- 22 Indien de tweede prejudiciële vraag aldus moet worden beantwoord dat de verzoeker niet krachtens artikel 6, lid 2, eerste volzin, van richtlijn 2008/115 kan worden opgedragen zich onmiddellijk naar het grondgebied van de erkennende lidstaat te begeven, rijst de vraag of een terugkeerbesluit naar het land van herkomst van de verzoeker krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, mag worden uitgevaardigd, dan wel of het beginsel van non-refoulement (artikel 18, artikel 19, lid 2, van het Handvest, artikel 5 van richtlijn 2008/11, artikel 21, lid 1, van richtlijn 2011/95) zich hiertegen verzet omdat de verzoeker door een andere lidstaat de vluchtelingenstatus is toegekend (vierde prejudiciële vraag).
- 23 Aangezien deze vraag alleen hoeft te worden beantwoord indien het antwoord op de eerste prejudiciële vraag luidt dat het toekenningsbesluit van de andere lidstaat geen bindende werking heeft, zou er echter in elk geval sprake zijn van een „bepaalde bindende werking” van dit toekenningsbesluit van de andere lidstaat indien de vierde prejudiciële vraag aldus wordt beantwoord dat het beginsel van non-refoulement zich tegen een terugkeerbesluit verzet.

- 24 In een geval als het onderhavige, waarin de lidstaat bij zijn beoordeling tot de conclusie komt dat de verzoeker geen beschermingsstatus kan worden toegekend, maar die lidstaat op grond van het beginsel van non-refoulement geen terugkeerbesluit zou mogen afgeven, zou de verzoeker vanwege de omstandigheden in de andere lidstaat niet naar die lidstaat kunnen terugkeren en zou hij ook geen verblijfsvergunning kunnen verkrijgen in de lidstaat waar hij thans verblijft. Naar nationaal recht zou hij echter een „machtiging tot verblijf in buitengewone omstandigheden” (§ 60a, lid 2, eerste volzin, AufenthG) kunnen verkrijgen, dat wil zeggen een opschorting van de verwijdering.
- 25 Het is in strijd met zowel het doel van richtlijn 2008/115 als de bewoordingen van artikel 6 van die richtlijn om een „intermediaire status” te dulden van onderdanen van derde landen die zich zonder verblijfsrecht of verblijfstitel op het grondgebied van een lidstaat bevinden, maar ten aanzien van wie geen geldig terugkeerbesluit kan worden uitgevaardigd (zie arrest van 3 juni 2021, Westerwaldkreis, C- 546/19, EU:C:2021:432, punt 57).
- 26 Volgens artikel 6, lid 1, van richtlijn 2008/115 zijn lidstaten, onverminderd de in het Unierecht vermelde uitzonderingen, verplicht een terugkeerbesluit uit te vaardigen tegen de onderdaan van een derde land die illegaal op hun grondgebied verblijft. De lidstaten mogen het illegaal verblijf van onderdanen van derde landen op hun grondgebied niet gedogen zonder een terugkeerprocedure in te leiden of een verblijfsvergunning te verstrekken. Geen enkele bepaling van richtlijn 2008/115 kan aldus worden uitgelegd dat zij vereist dat een lidstaat een verblijfsvergunning toekent aan een illegaal op zijn grondgebied verblijvende derdelander wanneer tegen die derdelander geen terugkeer- of verwijderingsmaatregel kan worden uitgevaardigd. De toepassing van artikel 6, lid 4, van richtlijn 2008/115 is beperkt tot de mogelijkheid voor de lidstaten om op basis van hun nationale recht, en niet op basis van het Unierecht, in schrijnende gevallen om humanitaire redenen een verblijfsrecht toe te kennen aan illegaal op hun grondgebied verblijvende derdelanders [zie arrest van 22 november 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Verwijdering – medicinale cannabis), C- 69/21, EU:C:2022:913, punten 85 e.v.].

Vijfde prejudiciële vraag

- 27 Tegen deze achtergrond rijst de vijfde prejudiciële vraag: indien op de vierde prejudiciële vraag moet worden geantwoord dat het beginsel van non-refoulement zich tegen een terugkeerbesluit naar het land van herkomst van de verzoeker verzet, moet worden nagegaan of dit reeds bij de vaststelling van het terugkeerbesluit krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, dient te worden onderzocht, met als gevolg dat er geen terugkeerbesluit kan worden uitgevaardigd, dan wel of noodzakelijkerwijs een terugkeerbesluit krachtens artikel 6, lid 2, tweede volzin, van die richtlijn, gelezen in samenhang met lid 1 van dat artikel, moet worden uitgevaardigd en de verwijdering vervolgens op grond van artikel 9, lid 1, onder a), van die richtlijn moet worden uitgesteld.

- 28 Volgens de verwijzende rechter is de rechtspraak van het Hof op dit punt tegenstrijdig.
- 29 Aan de ene kant heeft het Hof geoordeeld dat wanneer er zwaarwegende en gegronde redenen zijn om aan te nemen dat een illegaal op het grondgebied van een lidstaat verblijvende derdelander in geval van terugkeer naar een derde land wordt blootgesteld aan een reëel risico van onmenselijke of vernederende behandelingen in de zin van artikel 4 van het Handvest, jgens die derdelander geen besluit tot terugkeer naar dat land kan worden uitgevaardigd zolang dat risico blijft bestaan [arrest van 22 november 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Verwijdering – Medicinale cannabis), C- 69/21, EU:C:2022:913, punt 58; in die zin ook arrest van 24 februari 2021, M e.a. (Overbrenging naar een lidstaat), C- 673/19, EU:C:2021:127, punten 42 en 45, en beschikking van 15 februari 2023, GS, C-484/22, EU:C:2023:122, punt 28].
- 30 Aan de andere kant heeft het Hof geoordeeld dat het in strijd zou zijn met zowel het doel van richtlijn 2008/115 als de bewoordingen van artikel 6 van deze richtlijn om te dulden dat er een „intermediaire status” bestaat van onderdanen van derde landen die zich zonder verblijfsrecht of verblijfstitel op het grondgebied van een lidstaat bevinden en aan wie, in voorkomend geval, een inreisverbod is opgelegd, maar ten aanzien van wie geen geldig terugkeerbesluit meer bestaat. Bovenstaande overwegingen gelden ook voor onderdanen van derde landen die illegaal op het grondgebied van een lidstaat verblijven en niet kunnen worden verwijderd, aangezien het beginsel van non-refoulement zich daartegen verzet. Uit artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2008/115 vloeit volgens het arrest immers voort dat deze omstandigheid niet rechtvaardigt dat ten aanzien van een onderdaan van een derde land in een dergelijke situatie geen terugkeerbesluit wordt vastgesteld, maar enkel dat zijn verwijdering ter uitvoering van dat besluit wordt uitgesteld (zie arrest van 3 juni 2021, Westerwaldkreis, C- 546/19, EU:C:2021:432, punten 57-59).
- 31 Voor deze laatste beslissing pleit dat noch uit de bewoordingen noch uit de systematiek van artikel 5 van richtlijn 2008/115 volgt dat het beginsel van non-refoulement alleen in het kader van het terugkeerbesluit in aanmerking kan worden genomen. Artikel 5 verplicht de lidstaten enkel om bij de tenuitvoerlegging van de richtlijn het beginsel van non-refoulement te eerbiedigen. Volgens artikel 19, lid 2, van het Handvest mag niemand worden verwijderd of uitgezet naar dan wel worden uitgeleverd aan een staat waar een ernstig risico bestaat dat hij aan de doodstraf, aan folteringen of aan andere onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen wordt onderworpen. Dat beginsel kan niet alleen worden geëerbiedigd door het uitblijven van een terugkeerbesluit door de lidstaat, maar ook door het uitstellen van de tenuitvoerlegging van het terugkeerbesluit.
- 32 De mogelijkheid van uitstel van verwijdering volgens artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2008/115 heeft bovendien niet alleen betrekking op tijdelijke situaties. Noch de bewoordingen, noch de systematiek, noch de ontstaansgeschiedenis van

deze richtlijn wijzen op een beperking tot een tijdelijk verbod op verwijdering. Terwijl artikel 9, lid 2, van richtlijn 2008/115 bepaalt dat de lidstaten op grond van de specifieke omstandigheden de verwijdering in een individueel geval voor een passende termijn kunnen uitstellen en in het bijzonder rekening dienen te houden met de in lid 2, onder a) en b), bedoelde omstandigheden, bevat artikel 9, lid 1, onder a), van die richtlijn juist geen beperking tot een „passende termijn”.

Verzoek om versnelde procedure

- 33 De verwijzende rechter is zich ervan bewust dat niet is voldaan aan de voorwaarden voor een versnelde procedure overeenkomstig artikel 105 van het Reglement voor de procesvoering van het Hof. Gelet op de grote aantallen vluchtelingen die in Duitsland verblijven en in die lidstaat een nieuw asielverzoek heeft ingediend hoewel hun eerder in een andere lidstaat internationale bescherming is verleend, en die niet naar die andere lidstaat kunnen terugkeren, lijkt een snelle opheldering echter wenselijk. De verwijzende rechter verzoekt daarom om een versnelde behandeling van de zaak.

WERKDOCUMENT